

VUODEN 2023 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJE

YLEISTÄ

Talousarvio on tärkein yksittäinen kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen väline. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita valtuuston hyväksymien meno- ja tuloarvioiden täytäntöönpanossa ja seurannassa. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on ennen vuoden loppua hyväksyttävä talousarvio seuraavaa kalenterivuotta varten. Vihdissä talousarviovuosi on ensimmäinen kolmevuotisesta taloussuunnitelmasta, joka on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä. Talousarvio sisältää yleis-, käyttötalous-, ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat. Talousarviossa on esitelty myös kunnan strategia.

Vihdin kunnanvaltuusto on hyväksynyt kokouksessaan 7.11.2022 § 59 talousarvion vuodelle 2023 ja taloussuunnitelman vuosille 2024–2025. Talousarviossa hyväksytään Vihdin kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet vuodelle 2023.

SITOVUUS

Talousarvion sitovia eriä ovat valtuuston hyväksymät toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Käyttötalousoosassa perustelut, tavoitteet, tunnusluvut, määrärahat ja tuloarviot esitetään toimielimittäin. Teot ovat valtuustoa nähden sitovat ja ne ovat vastuutettu toimielimittäin.

Talousarvio on käyttötalouden osalta sitova valtuustoon nähden toimielimittäin, kunnanhallitukseen nähden tulosalueittain, viranhaltijoihin sekä tulosalueen johtoon nähden yksiköittäin. Sitova määräraha on toimintakate ja sitovina tavoitteina yleisosassa esitetyt strategiset teot. Toimintakatetta laskettaessa ei oteta huomioon käyttöomaisuuden mynnistä kertyviä myyntivoittoja tai myyntitappioita. Myyntivoittoja ei siten voi käyttää tulosalueen tai toimielimen menojen katteeksi, eikä myyntitappioita tarvitse kattaa muilla tuloilla tai menojen vähennyksillä. Tuloslaskelmaosassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut, verotuotot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan, miten tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menojen, rahoitusmenojen ja käyttöomaisuuden kulumista kuvaavien suunnitelman mukaisten poistojen kattamiseen. Rahoitukseen merkityt tulot ja menot ovat sitovia kunnanvaltuustoon nähden tuloslaskelmalajeittain.

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Investointisuunnitelma on muusta talousarviosta poiketen viiden vuoden mittainen. Investointiosassa ovat koottuna kunnan investointimenot ja tulot. Käyttöomaisuushankinnat, jotka ovat 10 000 euroa tai suurempia tai kuuluvat ensikertaiseen kalustamiseen, käsitellään investointiosassa. Jos hankkeen toteutuminen siirtyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, jaksotetaan investoinnin rahoitustarve uudelleen suunnitteluvuosille. Automaattisesti siirtyvää määrärahaa ei ole. Investointitoiminnan rahoitusosuuksina talousarviossa esitetään muun muassa arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen

rahoitusosuudet. Investoinnit ovat sitovia valtuustoon nähden toiminnoittain. Tähän tekee poikkeuksen aineettoman käyttöomaisuuden myynti, joka on sitova menoperusteisesti sekä investointiosassa yksilöity maanhankinta on sitova menoperusteisesti, mutta sitovan menoperusteisen määrärahan laskennassa ei huomioida maankäyttösopimuksella hankittua omaisuutta

Vihdin kunnan tilapalvelut ja vesihuoltolaitos (Vihdin Vesi) ovat eriytettyjä taseyksiköitä. Kunnanvaltuusto on talousarviossa päättänyt taseyksiköiden toiminnan ja talouden tavoitteet. Tilapalveluita sitoo edellä esitettyjen sitovuustasojen lisäksi jäännöspääoman korko ja vesilaitoksen sitovia eriä valtuustoon nähden ovat peruspääomalle perittävä korko, tilikauden tulos ja investoinnit toiminnoittain.

Rahoitusosassa esitetään talousarviovuodelle valtuudet talousarviolainojen ja lyhytaikaisten lainojen enimmäismääriin. Vuoden 2023 talousarvion mukaan kunnanhallituksella on oikeus ottaa uutta pitkäaikaista lainaa 15 miljoonaa euroa. Kunnanhallituksella on oikeus ottaa lyhytaikaista lainaa (laina-aika enintään vuosi) siten, että lyhytaikaista lainaa on samanaikaisesti käytettävissä enintään 80 miljoonaa euroa (Kunnanvaltuuston päätös 30.3.2020 §20). Vihdin kunnan toimintasäännön mukaan §27 kohta 2 talousjohtaja päättää tilapäisluoton ottamisesta kunnanvaltuuston talousarviossa päättämässä rajoissa.

Talousarviomuutokset

Talousarvion määrärahojen ylityspaine tai tuloarvioiden alitusuhka tulee ensisijaisesti pyrkiä kattamaan tilikauden aikana toimialan sisällä toteutettavin määrärahasiirroin. Myös talousarviossa asettuja vuositavoitteita tulee talousarviovuoden aikana muuttaa tai poistaa, mikäli tavoitteen toteuttaminen muuttuu jostakin syystä mahdottomaksi.

Talousarvion muutosesitykset on esitettävä valtuustolle mahdollisimman ajantasaisesti ja ne tulee perustella riittävästi. Muutokset on esitettävä valtuustolla siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Muutosesityksestä tulee käydä ilmi, minkälaisiin korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty, jotta talousarviossa pysyttäisiin.

Talousarvion muutosehdotukset perusteluineen esitellään pääsääntöisesti valtuustolle raportoitavien talouskatsausten yhteydessä. Kiireelliset ja taloudellisilta ja toiminnallisilta vaikutuksiltaan merkittävät muutokset tulee tuoda kuitenkin viipymättä valtuuston käsiteltäväksi.

TOTEUTTAMINEN

Päävastuu talousarvion toteutumisesta on kunkin palvelukeskuksen johtajalla. Talousarvion toteuttamisessa ja täytäntöönpanossa tulee huomioida talousarvion täytäntöönpano-ohjeen lisäksi muut kunnassa vahvistetut ohjeet ja säännöt. Näitä ovat esimerkiksi kunnan hallintosääntö, sisäisen valvonnan ohje, hankintaohje, konserniohje sekä erinäiset lautakuntien vahvistamat ohjeet ja muut periaatelinjaukset.

Käyttötalouden toteutus

Palvelukeskuksilla on mahdollisuus valmistella lautakuntien hyväksyttäväksi määrärahojen käyttöä ja tuloarvioiden toteutumisen seuraamista varten talousarvion hyväksynnän jälkeen erillinen käyttösuunnitelma, jossa lautakunnat tarkistavat määräraha- ja kustannuspaikoille. Toimielimen käyttösuunnitelman ja talousarvion sitova toimintakate ei saa poiketa toisistaan. Mikäli lautakunta ei hyväksy erillistä käyttösuunnitelmaa talousarvion hyväksymisen jälkeen, käyttösuunnitelma muodostuu lautakuntaehdotuksesta ja siihen tehdyistä mahdollisista kunnanvaltuuston tekemistä muutoksista.

Käyttösuunnitelma on valtuuston hyväksymää talousarviota ja strategisia tekoja yksityiskohtaisempi toiminnallinen ja taloudellinen selvitys toiminnasta sekä määrärahoista. Se toimii johtamisen keskeisenä välineenä sekä antaa pohjan toiminnan ja määrärahojen seurannalle. Kunnanhallitus ja lautakunnat hyväksyvät alustensa toiminnan käyttösuunnitelmat. Palvelukeskus ei ole velvollinen käyttämään käyttösuunnitelmassa esitettyä määrärahaa kokonaisuudessaan, mikäli toiminnalle asetetut tavoitteet muutoin saavutetaan. Talousarviossa olevia määrärahoja saa käyttää vain talousarviovuoden menoihin.

Talouden tasapaino, Vihdin talouden tasapainotusohjelma (Vihta)

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt osana vuoden 2023 talousarviota Vihdin talouden tasapainotusohjelman säästötavoitteet sekä strategisen teon Vihta talouden tasapainotusohjelman toimenpiteiden läpikäynnistä ja päivittämisestä. Lautakuntien on käytävä lävitse avoimena olevat toimenpiteet ja laatia suunnitelma euromääräisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Näistä on koottava suunnitelma 7.4.2023 mennessä, jossa käy ilmi toimenpiteet ja suunnitelma tavoitellun säästön tai tuoton saavuttamiseksi. Suunnitelma tuodaan tietoon maaliskuun kunnanhallituksen talouden seurannan ohella ja esitettään tarvittaessa valtuustolle päivitettyä Vihta-talouden tasapainotusohjelmana.

Investointien toteutus

Talousarvion investointiosassa sisältää investoinnit toiminnoittain talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Talousarviossa määrättyä investointimäärärahaa ei saa käyttää ennen talousarvioon hyväksytyyn valtiosuuden tai muun tulorahoituksen varmistumista. Investointiosassa esitetyt investoinnit tulee palvelukeskuksittain aikatauluttaa **12.2.2023 mennessä** kuukausitasolla siten, että aikataulutuksesta käy ilmi aloitusaika, valmistumisaika ja investoinnin laskutuksen jakautuminen ajanjaksolle. Vuoden aikana **keskuksen johtajan tai hänen määräämänsä on tehtävä ilmoitus heti investointikohteen valmistuttua osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi.**

Henkilöstö

Kunnalla on ollut mahdollisuus hakea palkatonta virkavapaata/työlomaa yhteensä 3 viikkoa vuoden aikana, jos tilalle ei tarvitse palkata sijaista. Näiden ns. talkoovapaiden avulla on pyritty saamaan vapaaehtoisia henkilöstösäästöjä. Talkoovapaiden käyttöä jatketaan vuoden 2023 aikana.

Vihdin kunnanhallitus on ottanut käyttöön vuonna 2014 virkojen ja tehtävien täyttölupamenettelyn. Henkilöstövoimavarojen hallinta on keskeinen osa operatiivista johtamista. Vapautuvia vakansseja täytettäessä noudatetaan tiukkaa tarveharkintaa.

Viran/työsuhteen täyttölupavaihtelun yhteydessä tulee täyttölupaa hakevan yksikön/tulosalueen/palvelukeskuksen pystyä osoittamaan, että henkilöstötarve on selkeästi arvioitu ja että vaihtoehtoiset organisoitavat on tutkittu. Talouden ja toiminnan seurannan takia on tarkoituksenmukaista jatkaa täyttölupamenettelyä.

Täyttölupamenettely

Kaikkiin yli 14 päivän sijaisuuksiin ja vakanssiin virka- ja työsuhteisiin vaaditaan täyttölupa.

Lyhyet sijaisuudet täytetään vain pakottavissa tilanteissa. Kahden viikon ja alle kahden viikon sijaisuuksiin voidaan palkata sijainen ilman täyttölupaa esimiehen päätöksellä, jos viran/työsuhteen täyttäminen on turvallisuuden ja toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämätöntä.

Kaikkiin yli 15 päivää kestäviin työ- ja virkasuhteisiin tarvitaan täyttölupa. Täyttöluvat haetaan Kuntarekry-järjestelmän kautta sähköisesti.

Yli 15 päivää, mutta alle vuoden työ-/virkasuhteissa palvelukeskuksen johtaja myöntää täyttöluvan. Palvelukeskuksen johtaja myöntää myös kaikki sijaisuuksista johtuvat täyttöluvat.

Kaikkiin yhtäjaksoisesti vuoden ja yli vuoden kestäviin työ-/virkasuhteisiin sekä kaikkiin työ-/virkasuhteisiin, joille ei ole varattu määrärahoja talousarviossa myöntää täyttöluvan kunnanhallitus

Täyttölupia ei tarvitse hakea kierrätyskeskuksen työllistetyille eikä kunnan velvoitetyöllistetyille.

Tositteiden hyväksyntä ja laskutuskäytännöt

Tositteesta täytyy käydä selväkielisesti ilmi tositteen tarkoitus ja siihen merkitään asiasta mahdollisesti tehdyn päätöksen tiedot. Rahoitusosuuksien maksamisen on aina perustuttava kunnan toimielimen tai viranhaltijan tekemään päätökseen.

Kunkin viranhaltijan/työntekijän henkilökohtaiset laskut voi hyväksyä vain organisaation mukainen esimies.

Hallintosäännön 39 §:n mukaan talousjohtajalla ja hänen estyneenä ollessaan kunnanjohtajalla, hallintojohtajalla ja henkilöstöjohtajalla on hyväksymisoikeus kaikkiin kunnan laskuihin. Palvelukeskuksen johtajalla on oikeus hyväksyä palvelukeskuksen toimialaan kuuluvat laskut ja määrätä vuosittain palvelukeskuksen laskujen hyväksyjät.

Tositteen hyväksyjän on ennen hyväksymistään varmistettava, että tositteessa on vastaanotto / asiatarkastusmerkintä ja että hankintaan on käytettävissä määrärahaa. Hyväksyjä vastaa siitä, että tosite on muodollisesti ja asiallisesti oikein, tavara, työsuoritus tai muu palvelu on merkitty vastaanotetuksi ja että siinä on oikea tiliöinti ja tositepäivämäärä on oikealla kuukaudella.

Ostolaskut asiatarkastetaan ja hyväksytään sähköisellä järjestelmällä. Kassamaksuihin on toistaiseksi lisäksi liitettävä kunnan pankkitilin käyttäjäksi valtuutetun viranhaltijan/työntekijän allekirjoitus.

Matkalaskujen käsittelyssä käytetään sähköistä Populus- matkanhallintajärjestelmää.

Myyntilaskutukset tehdään kunnan tulosalueilla ja liikelaitoksissa. Laskutukset tulee hoitaa ilman viivästymistä, koska laskutukset tehdään muutenkin pääosin jälkikäteen palvelun tuottamisen jo tapahduttua. Laskutuksissa käytetään keskitettyä Sarastian hoitamaa myyntireskontraa.

Perintätoimenpiteiden seuranta tehdään Sarastiassa. Saamisten maksukehotukset sekä perintätoimenpiteet hoitaa Sarastian Kuntaperintä.

Kunnan talouspalveluista saa tarpeen mukaan ohjeita ja opastusta laskutuskäytännöistä.

Varainhankinnan ja sijoitustoiminnan toteutus

Vihdin kunta on hyväksynyt 5.6.2017 § 53 varainhankinnan, sijoitus- ja takaustoiminnan periaatteet. Varainhankinnan osalta noudatetaan kunnan hyväksymää strategiaa.

Sijoitustoiminnan osalta kunta realisoi kunnanhallituksen päätöksellä 8.5.2017 § 91 Vihdin kunnan omistaman joukkovelkakirjarahaston (1,3 miljoonaa euroa). Päätöksen yhteydessä kunnanhallitus

oikeutti talousjohtajan jatkosijoittamaan määrärahan sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Vuonna 2023 jatketaan kunnalle sopivan sijoituskohteen kartoitusta ja sijoituskohteen löytyessä talousjohtajalla on oikeus sijoittaa kertynyt 1,3 miljoonan kassaylijäämä uudelleen. Kunnanhallitus on 20.1.2020 §13 toimintasäännössä hyväksynyt talousjohtajalle oikeuden päättää kassavarojen sijoittamisesta, mutta myynti tapahtuu kunnanhallituksen hyväksymän limiitin puitteissa. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa vahvistetaan talousjohtajalle oikeus myydä tarvittaessa vuonna 2023 kunnan olemassa olevat sijoitusosakkeet sekä oikeus myydä markkinatilanteen muuttuessa vuoden 2023 aikana tehdyt osakesijoitukset.

Sisäinen valvonta, riskien hallinta ja varautuminen

Vihdin kunnanvaltuuston 27.1.2014 ja kunnanhallituksen 24.3.2014 hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Lautakunnalla ja johtokunnalla on velvollisuus valvoa, että sen alainen toiminta tapahtuu kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen hyväksymien tavoitteiden mukaisesti sekä seurata tavoitteiden toteutumista. Kunnanvaltuuston 30.3.2020 § 17 hyväksymän hallintosäännön 8 §:n mukaan palvelukeskuksen johtaja vastaa keskuksensa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toimivuuden varmistamisesta. Sisäisen valvonnan ohje on luettavissa kunnan Intranetissa (Vihtori).

Keskitettyistä vakuutuksista vastaa Konsernipalvelut. Vakuutettavien kohteiden tietojen ylläpidosta vastaavat palvelukeskukset. Rakennettujen kiinteistöjen vakuutustietojen ylläpidosta vastaa keskitetyt tilapalvelu.

Valmiuslain mukaan kunnan tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

SEURANTA

Talousarvion toteutumista seurataan vähintään neljännesvuosittain tapahtuvalla talousraportoinnilla, joka toteutetaan kunnanhallitus- ja lautakuntatasolla. Toimielimet valvovat alaistaan toimintaa käyttösuunnitelmatason ja investointiosan raportoinnilla ja lisäksi esittävät sanallisen selvityksen poikkeamien syistä sekä toimenpiteistä, joita poikkeamien hallitsemiseksi tarvitaan. Talousseuranta valmistellaan kokouksiin erillisenä pykälänä.

Edellä on esitetty kunnanhallituksen raportointiaikataulu – lautakunnat laativat omien kokousaikojensa perusteella vastaavien talousraporttien käsittelyaikataulun: maaliskuu (KH 24.4.), huhtikuu (KH 23.5.), kesäkuu (KH 18.9.), elokuu (KH 2.10.), syyskuu (KH 24.10.), ja lokakuu (KH 27.11.).

Valtuustolle raportoidaan talouden ja tavoitteiden toteumasta kolme kertaa vuoden aikana ennen tilinpäätöstä, talousraportit tehdään maaliskuun, kesäkuun ja syyskuun lopun tilanteesta. Kesäkuun toteumasta tehdään laajempi osavuosikatsaus. Osavuosikatsauksessa on kuukausittaista talousraporttia kattavampi kuvaus talouden toteutumasta sekä koko vuoden ennusteesta. Talouden toteutumisen lisäksi osavuosikatsauksessa kuvataan toiminnan tavoitteiden toteutumista sekä muita keskeisiä toimintaympäristön muutoksia ja tunnuslukuja, kuten asukasluvun ja työttömyysasteen kehitystä.

Talouden tasapainotusohjelma Vihdan toimenpiteitä tulee raportoitua toimitelmille vähintään maaliskuun, kesäkuun ja syyskuun raporttien yhteydessä.

Investointien seuranta, raportointia, ennustettavuutta sekä kustannusarvioiden luotettavuutta, pitävyyttä ja erilaisten vaikutusten, kuten käyttötalousvaikutusten, arviointia tulee kehittää, palvelukeskukset sitoutuvat tähän työhön. Palvelukeskuksen tulee seurata investointien aikataulutuksensa sekä ennusteidensa toteutumista ja sen mahdollisia päivittämistarpeita kuukausittain.

Kunnanhallitukselle tulee investointien aikataulus ja Vihta-toimien täytäntöönpano antaa tiedoksi maaliskuun talousarvioseurannan yhteydessä maaliskuussa ja palvelukeskukset raportoivat aikataulun aikaisemmin kirjoitettuun määräpäivän mennessä.

Vihdin kunta raportoi valtakunnan eri viranomaistoimijoille erilaisia talous- ja toimintatietoja vuosittain erilaisin aikataulumäärein. Mikäli näiden talouden ja toiminnan raportointeihin liittyen muutoksia tulee valtakunnan tason ohjeistuksista johtuen (esimerkiksi kuntatieto-ohjelma), on palvelukeskukset velvollisia noudattamaan konsernipalveluiden sisäisiä ohjeistuksia ja toimintatapamuutoksia.